Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України
Приватного акціонерного товариства "Вищий навчальний заклад
"Міжрегіональна Академія управління персоналом"

КУРСОВА РОБОТА

Аудит

За темою: Аудит розрахунків з бюджетом

студентка VII курсу,

спеціальність: Облік і оподаткування

УСТИЧ ЛЮДМИЛА ВІКТОРІВНА

Група ТУхм-8-22 Б1ООП (4,6 здс)

Прізвище та ініціали викладача : Гуменюк А.Ф.

Прізвище та ініціали фахівця деканату : Лівшун С.В.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП……..3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ.5
1.1. Економічна сутність та нормативно-правове забезпечення розрахунків з бюджетом…… 5
1.2. Організація аудиту розрахунків з бюджетом: завдання, принципи та методи.7
1.3. Документальне оформлення та облік бюджетних розрахунків в аудиті……..9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ НА ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС»……...12
2.1. Загальна характеристика ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС»……....12
2.2. Організація обліку розрахунків з бюджетом……....14
2.3. Проведення аудиту ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС»: вибірка, аудиторські процедури……...15
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ТА СИСТЕМИ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ…….19
3.1. Оптимізація методики проведення аудиту розрахунків з бюджетом…….19
3.2. Автоматизація обліку та аудиторських процедур……....20
3.3. Підвищення ефективності внутрішнього контролю та нормативного забезпечення……...22
ВИСНОВКИ……...24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..26

ВСТУП

У сучасних умовах функціонування економіки України, що характеризуються нестабільністю фінансової системи, високим рівнем фіскального навантаження та постійними змінами у податковому законодавстві, особливого значення набуває питання достовірності та повноти розрахунків з бюджетом. Правильність обліку податкових зобов'язань та своєчасність їх сплати є ключовими чинниками фінансової безпеки як окремого суб'єкта господарювання, так і держави загалом.

Розрахунки з бюджетом включають значну частину фінансово-господарських операцій підприємств, тому потребують особливої уваги з боку як бухгалтерських служб, так і аудиторів. Наявність податкових ризиків, можливих штрафів і санкцій зумовлює потребу в ефективному контролі за дотриманням податкового законодавства. Аудит у цій сфері виступає надійним інструментом оцінки правильності обліку, повноти сплати та достовірності звітності щодо бюджетних зобов'язань.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення якості фінансового контролю в частині розрахунків з бюджетом, вдосконалення методів аудиторської перевірки, а також впровадження сучасних засобів автоматизації аудиту в умовах цифровізації облікових процесів.

Мета курсової роботи – дослідити теоретичні та практичні аспекти аудиту розрахунків з бюджетом, а також розробити пропозиції щодо його вдосконалення на прикладі діяльності ТОВ «Заготсервіс».

Завдання роботи:

- ✓ визначити економічну сутність та законодавчу базу розрахунків з бюджетом;
- ✓ розглянути організацію та методику аудиту відповідних зобов'язань;
- ✓ проаналізувати практику проведення аудиту розрахунків з бюджетом на прикладі ТОВ «Заготсервіс»;
- ✓ сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності аудиту та облікової системи підприємства.

Об’єктом дослідження є процес аудиту розрахунків з бюджетом.

Предметом дослідження – методи, організаційні аспекти та результати аудиту податкових зобов’язань.

Методи дослідження – аналіз, синтез, логічне узагальнення, нормативно-правовий аналіз, економіко-статистичний метод, методи аудиторської перевірки.

Практична значущість курсової роботи полягає у можливості застосування запропонованих заходів на підприємствах з метою підвищення достовірності фінансової звітності, мінімізації податкових ризиків та покращення системи внутрішнього контролю.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ

1.1. Економічна сутність та нормативно-правове забезпечення розрахунків з бюджетом

В умовах сучасного господарювання кожне підприємство активно взаємодіє із державним бюджетом через здійснення розрахунків: сплату податків, зборів, інших обов’язкових платежів. Ці фінансові зобов’язання є не лише проявом фіскальної відповідальності, а й складовою фінансової дисципліни, яка впливає на стійкість підприємства та держави в цілому. Водночас нормативно-правове регулювання таких розрахунків створює правове підґрунтя їх здійснення та контролю. Таким чином, вивчення економічної сутності розрахунків з бюджетом у поєднанні з їх нормативно-правовим забезпеченням є важливим для розуміння ролі аудиту у цій сфері діяльності підприємства.

Будь-яка діяльність суб’єктів господарювання обов’язково пов'язана із оподаткуванням, тобто з нарахуванням та сплатою відповідних податків та зборів. В свою чергу до обов’язків працівників фіскальної служби входить збір, пошук, перевірку інформації, передачу та захист цієї інформації третім особам, а також захист персональної інформації платників податків або іншої конфіденційної інформації тощо.

Потреба в бухгалтерському обліку в податковій системі обумовлюється забезпеченням умов щодо здійснення державного контролю щодо дотримання суб’єктами господарювання вимого податкового законодавства [9].

Розрахунки з бюджетом — це економічне відношення, яке виникає між суб’єктом господарювання і державою або бюджетною системою, коли виникає зобов’язання сплатити податки, збори або здійснити інші бюджетні платежі. Податки та збори можна трактувати як обов’язкові безповоротні платежі, що стягуються з підприємств у бюджет з метою фінансування суспільних витрат, державних програм і створення умов для сталого розвитку. У цьому контексті розрахунки з бюджетом виступають як частина фінансових потоків

підприємства, які мають бути правильно враховані, своєчасно задекларовані і сплачені.

Економічна сутність таких розрахунків також пов’язана з виконанням підприємством своїх фіскальних зобов’язань, що забезпечує стабільність державних фінансів і підвищує довіру до бізнес-середовища. Недотримання чи затримка таких платежів створює податкові ризики, підвищує витрати (штрафи, пені) і може негативно вплинути на фінансову репутацію підприємства.

Щодо нормативно-правового забезпечення, воно формується на наступних рівнях:

1. Конституція України — як базовий документ, який закладає принципи державно-бюджетних відносин.

2. Бюджетний кодекс України (БКУ) — № 2456-VI від 08.07.2010 (із подальшими змінами), що визначає правові засади бюджетної системи України, міжбюджетні відносини, порядок формування та виконання бюджетів [2].

3. Законодавство про бухгалтерський облік та фінансову звітності — зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [3].

4. Інші нормативні акти, що регулюють окремі аспекти бюджетних розрахунків: наприклад, порядок реєстрації бюджетних зобов’язань при закупівлях. Нормативно-правове забезпечення розрахунків з бюджетом покликане чітко визначити ключові параметри взаємовідносин між підприємствами та бюджетною системою. Зокрема, воно встановлює:

✓ суб’єктів зобов’язань — хто саме є платником відповідних податків і зборів;

✓ перелік і строки сплати — які саме платежі мають бути здійснені, у які терміни та за якими ставками;

✓ механізми обліку та звітності — як правильно відображати зобов’язання в бухгалтерському обліку і формувати податкову звітність;

✓ міру відповідальності — які санкції передбачаються за порушення строків, порядку нарахування чи сплати податкових зобов’язань.

Таким чином, правове регулювання формує основу не лише для облікового відображення бюджетних розрахунків, а й для їх об’єктивної перевірки в межах аудиторської діяльності. Крім того, воно забезпечує державний контроль за дотриманням податкової дисципліни, сприяючи прозорості і підзвітності фінансових потоків.

Отже, економічна сутність розрахунків з бюджетом полягає в тому, що вони виступають обов’язковими фінансовими потоками підприємства до держави, які мають бути правильно враховані, задекларовані та сплачені — як частина фінансової дисципліни. З іншого боку, нормативно-правове забезпечення створює умови, за яких такі розрахунки можуть бути здійснені ефективно: він регулює обов’язки, строки, документи, порядок контролю.

Важливо підкреслити, що в сучасному світі, коли бізнес швидко змінюється, зростає роль аудиту розрахунків з бюджетом як інструменту забезпечення прозорості та фінансової відповідальності. Підприємства, які усвідомлюють свою податкову й бюджетну відповідальність, отримують не лише юридичну безпеку, але й переваги в організації ефективної діяльності. Водночас держава через нормативно-правове забезпечення створює умови для справедливого розподілу фінансових ресурсів та стримування зловживань. Таким чином, питання аудиту таких розрахунків набуває не просто технічного, а стратегічного значення [8].

1.2. Організація аудиту розрахунків з бюджетом: завдання, принципи та методи

Аудит розрахунків з бюджетом є складовою фінансового контролю, яка дозволяє перевірити достовірність нарахування, відображення та сплати податкових зобов’язань. У системі управління підприємством цей аудит виконує не лише контрольну функцію, а й сприяє зниженню податкових ризиків, запобіганню штрафам, а також формуванню прозорої фінансової звітності. Системна організація цього процесу передбачає чітке визначення його завдань, дотримання фахових принципів та застосування релевантних методів перевірки.

Завдання аудиту розрахунків з бюджетом полягає у встановленні відповідності податкових зобов'язань законодавству, виявленні помилок або порушень у нарахуванні та сплаті податків, оцінці системи внутрішнього контролю підприємства. До основних завдань входить:

- ✓ перевірка повноти й достовірності податкових розрахунків;
- ✓ підтвердження правильності відображення операцій у бухгалтерському обліку;
- ✓ аналіз податкової звітності;
- ✓ оцінка внутрішнього контролю за сплатою податків;
- ✓ розробка рекомендацій щодо усунення порушень [12].

Принципи аудиту базуються на міжнародних стандартах аудиту (МСА), адаптованих в Україні, та положеннях Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Серед ключових принципів вирізняють:

- ✓ незалежність аудитора — свобода від впливу перевіряючої сторони;
- ✓ об'єктивність — неупереджене ставлення до перевірки;
- ✓ достатність доказів — аудитор має обґрунтувати свої висновки фактичними даними;
- ✓ суттєвість — орієнтація на ті показники, які мають істотне значення для користувачів фінансової звітності;
- ✓ обачність — дотримання балансу між скепсисом і довірою до документів [4,5].

Методи аудиту розрахунків з бюджетом охоплюють сукупність прийомів, які аудитор застосовує для збору доказів. Зокрема:

- ✓ аналіз — співставлення податкових зобов'язань із фінансовими результатами;
- ✓ документальна перевірка — аналіз податкових накладних, декларацій, актів, платіжок;
- ✓ тестування — оцінка системи внутрішнього контролю на предмет своєчасності сплати податків;
- ✓ вибірковий метод — перевірка лише частини операцій із високим рівнем ризику;

- ✓ аналітичні процедури — обчислення індексів, аналіз динаміки платежів, порівняння періодів [8,10].

Проведення аудиту може включати попередній, поточний і підсумковий етапи, кожен із яких має свої методи. Зокрема, при попередньому аудиті аналізується стан облікової політики підприємства, при поточному — перевіряються документи, а підсумковий передбачає формулювання висновків.

Організація аудиту розрахунків з бюджетом — це багатоступеневий процес, що вимагає глибоких знань податкового законодавства, володіння аудиторами професійними принципами та навичками аналітичної роботи. Визначення чітких завдань, дотримання етичних та методологічних стандартів, а також застосування сучасних методів перевірки забезпечує ефективність аудиторської діяльності в умовах змінного податкового середовища. Успішно організований аудит сприяє зниженню фіскальних ризиків, підвищенню довіри до підприємства з боку державних органів та партнерів, а також загальній фінансовій стабільності

1.3. Документальне оформлення та облік бюджетних розрахунків в аудиті

У процесі аудиту розрахунків з бюджетом належну увагу слід приділяти саме документальному оформленню операцій та їх обліковому відображенню в бухгалтерській системі підприємства. Без належно виконаних первинних документів, коректного ведення бухгалтерського обліку, та чіткої аналітики розрахунків з бюджетом аудит ризикує втратити достовірність своїх висновків. Тому розгляд таких процедур є важливою складовою теоретичних основ аудиту бюджетних розрахунків.

Документальне оформлення операцій, пов’язаних із бюджетними розрахунками, починається з первинних документів: податкових накладних (за ПДВ), платіжних доручень, актів виконаних робіт, довіреностей чи договорів, що підтверджують факт виникнення податкового чи бюджетного зобов’язання або право на податковий кредит [11]. Аудитор під час перевірки зобов’язаний переконатися, що кожна сума, відображена в обліку чи звітності, має

підтвердження в первинному документі, відповідає законодавству й належно зареєстрована підприємством.

У системі бухгалтерського обліку підприємств господарювання розрахунки з бюджетом здійснюються, як правило, на рахунках класу 6, зокрема рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами» або рахунку 641 «Розрахунки за податками» (залежно від облікової політики підприємства). Наприклад, аналітичні субрахунки 6411, 6412 можуть використовуватись для відображення окремих податків. В обліку бюджетних установ використовують рахунок 63 «Розрахунки за податками та зборами» із відповідними субрахунками 6311 та ін. Така деталізація забезпечує системність обліку, дає змогу окремо контролювати податкові зобов'язання та платежі, а аудитору — ідентифікувати окремі типи податків і зборів при тестуванні.

Оформлення результатів аудиту, що стосується розрахунків з бюджетом, також має ключове значення. Аудиторський висновок або звіт повинен містити: опис об'єкта аудиту, опис облікових процедур, виявлені відхилення, оцінку впливу цих відхилень на фінансову звітність і податкові зобов'язання підприємства, а також рекомендації щодо усунення недоліків. При цьому важливим є включення інформації про:

- ✓ чи всі операції з бюджетом документально оформлені,
- ✓ чи своєчасно вони відображені в обліку,
- ✓ чи нараховані й сплачені зобов'язання відповідають вимогам чинного законодавства.

Отже, документальне оформлення та облік бюджетних розрахунків відіграють фундаментальну роль у процесі аудиту таких розрахунків. Правильний облік не лише забезпечує відповідність законодавству, але й створює базу для ефективного аудиту: коли первинні документи, аналітичний облік і звітність узгоджені — аудит стає оперативним і менш ризиковим. У свою чергу, недоліки в оформленні чи обліку — це джерело податкових, фінансових чи репутаційних ризиків для підприємства.

В умовах 2025 року, коли автоматизація обліку та цифровізація податкових сервісів набирають обертів, підприємства повинні адаптувати свої документи й

облікові процеси до нових форм електронного адміністрування. Аудитори ж повинні враховувати ці зміни, зокрема перевіряти електронні реєстри, автоматизовані системи обліку та інтеграцію облікової системи підприємства з сервісами контролюючих органів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ НА ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС»

2.1. Загальна характеристика ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС»

ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» — це мале підприємство, засноване у 2001 році, що здійснює господарську діяльність у сфері переробної промисловості, зокрема у напрямку виробництва м’яса (КВЕД 10.11).

Юридична адреса: вул. Незалежності, буд. 15а, смт Підволочиськ, Тернопільська область, Україна, 47800. Організаційно-правова форма — товариство з обмеженою відповідальністю.

Середня кількість працівників — 10 осіб, що відповідає статусу малого підприємства. Статутний капітал становить 4 500,0 тис.

Згідно з даними балансу ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» станом на 31 грудня 2024 року (Форма № 1-м), загальний обсяг активів підприємства становив 24 641,7 тис. грн, що на 17,3 % більше порівняно з початком звітного періоду, коли ця сума становила 21 012,4 тис. грн [12]. Це свідчить про позитивну динаміку розвитку підприємства та розширення його фінансового потенціалу.

Структурний аналіз активів показує певні зміни в розподілі ресурсів. Зокрема, необоротні активи зменшились з 3 450,3 тис. грн до 3 237,2 тис. грн, що переважно пов’язано з амортизацією основних засобів. Така тенденція характерна для виробничих підприємств, де основний капітал поступово зношується, а модернізація може відбуватись нерівномірно.

Водночас оборотні активи демонструють зростання: на кінець року вони становили 21 404,5 тис. грн, що на 22 % більше, ніж на початку — 17 562,1 тис. грн. Особливо варто відзначити суттєве зростання дебіторської заборгованості з бюджетом — із 1 015,1 тис. грн до 6 591,6 тис. грн. Така динаміка може свідчити про специфіку взаємодії підприємства з податковими органами, наприклад, щодо переплат, відшкодувань або тимчасових затримок. Це, безумовно, є важливою передумовою для аудиторської перевірки та потребує додаткової уваги в межах наступних етапів дослідження [12].

Вивчення звіту про фінансові результати за 2024 рік (Форма № 2-м) дозволяє більш глибоко оцінити ефективність діяльності підприємства у динаміці. Насамперед привертає увагу істотне зростання обсягу чистого доходу: він сягнув 64 083,0 тис. грн, тоді як у 2023 році цей показник становив лише 19 179,1 тис. грн. Такий приріст, більш ніж утричі, свідчить про різке посилення операційної активності та, ймовірно, про розширення ринків збуту або зростання обсягів контрактів [10].

Позитивна динаміка також відображена у прибутковості. Чистий прибуток підприємства у 2024 році склав 7 302,5 тис. грн — це у понад п’ять разів більше, ніж у попередньому періоді (1 425,5 тис. грн у 2023 році). Такі результати можуть свідчити про ефективне управління витратами або вигідні зміни у структурі продукції, що реалізується.

Водночас відображення податку на прибуток у сумі 1 481,9 тис. грн є важливим аспектом як для податкового обліку, так і для аудиту. Варто зазначити, що у 2023 році цей податок не сплачувався, що може бути наслідком збитковості попередніх періодів або використання податкових пільг. У 2024 році ситуація змінилася, що свідчить про повернення підприємства до платника податку на прибуток, і таким чином — зростання його податкового навантаження [10].

Такі зміни є суттєвими з точки зору оцінки стану бюджетних розрахунків і, відповідно, потребують аналізу в межах аудиторської перевірки.

Окремої уваги заслуговують показники, що характеризують розрахунки підприємства з бюджетом. У звітності за 2024 рік зафіксовано суттєве зростання дебіторської заборгованості з бюджетом — вона відображена у балансі за рядком 1135 і складає 6 591,6 тис. грн, порівняно з 1 015,1 тис. грн на початок року. Це може свідчити про наявність переплат до бюджету, очікування на відшкодування ПДВ або інші специфічні бюджетні взаєморозрахунки, які потребують аналізу джерел їхнього виникнення [10].

У свою чергу, кредиторська заборгованість перед бюджетом (рядок 1620) становить 1 486,1 тис. грн. Із цієї суми 1 465,1 тис. грн припадає на зобов’язання за податком на прибуток, що є логічним у контексті зростання фінансового результату. Однак така структура взаєморозрахунків (одночасна наявність

значної дебіторської та кредиторської складової) може свідчити про недотримання строків сплати окремих податкових платежів, що підвищує податкові ризики підприємства.

З огляду на це, аудит розрахунків з бюджетом має бути спрямований на виявлення причин таких змін, перевірку документального підтвердження та оцінку потенційних податкових наслідків [10].

ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» демонструє динамічне зростання показників, проте структура розрахунків із бюджетом свідчить про накопичення дебіторської та кредиторської заборгованості, що вимагає ретельного аналізу в межах аудиту.

2.2. Організація обліку розрахунків з бюджетом

На підприємстві використовується інформаційна система M.E.Doc для обліку податкових декларацій, платіжних доручень та взаємодії з контролюючими органами. Вибір такої системи обумовлений вимогами сучасного податкового адміністрування, а також значно спрощує процедуру формування і передачі даних до бюджету.

За даними підприємства за звітний період, зокрема по податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) сума нарахувань склала 247 803,66 грн, з них сплачено 215 926,35 грн. По податку на додану вартість (ПДВ) нараховано 9 369 470,72 грн, а сплачено — 3 756 095,62 грн. Незважаючи на значну суму нарахувань, рівень заборгованостей підприємства оцінюється як «незначний», що свідчить про належну організацію обліку та контроль за бюджетними платежами.

Облік розрахунків з бюджетом ведеться за відповідними рахунками бухгалтерського обліку, що дозволяє підприємству аналітично розподіляти податкові зобов’язання за видами платежів. Нижче подано узагальнену таблицю 2.1 застосовуваних рахунків.

Таблиця 2.1

Облікові рахунки для розрахунків з бюджетом, що застосовуються на ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС»

Рахунок / субрахунок	Назва рахунку	Призначення в обліку
641	Розрахунки за податками	Загальний облік розрахунків з податками і зборами
6411	Розрахунки з ПДВ	Формування податкового кредиту і зобов'язань з ПДВ
6412	Розрахунки з ПДФО	Облік нарахованого ПДФО із зарплати працівників
6416	Розрахунки за податком на прибуток	Фіксація податкових зобов'язань за податком на прибуток
6418	Розрахунки з військового збору	Облік військового збору, утриманого із зарплати
642	Інші розрахунки з бюджетом	Інші податки: акциз, рентна плата, мито тощо

У системі M.E.Doc автоматизовано створюються податкові декларації, формується платіжний календар, здійснюється звірка з банківськими виписками та контролюючими реєстрами, що значно підвищує оперативність обліку. Всі податкові дані архівуються та мають електронний цифровий підпис, що забезпечує юридичну силу документації.

Факт використання передової системи обліку та відсутність суттєвої заборгованості перед бюджетом демонструють, що на підприємстві створено достатній рівень внутрішнього контролю за бюджетними розрахунками. У процесі аудиту слід звернути увагу на коректність відображення залишків заборгованості, вибір і застосування облікових політик щодо запасів, дебіторської заборгованості й податкової кредитної позиції, а також на те, чи здійснюється автоматична звірка даних із сервісами контролюючих органів.

2.3. Проведення аудиту ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС»: вибірка, аудиторські процедури

Аудит розрахунків з бюджетом на ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» проводився відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту (МСА), зокрема МСА 330 «Аудиторські процедури у відповідь на оцінені ризики» та МСА 500 «Аудиторські докази» [5].

У процесі перевірки була застосована вибіркова методика аудиту. Вона передбачає перевірку не всіх господарських операцій, а лише тих, які відповідають критеріям суттєвості, ризиковості та частоти появи у фінансовій звітності. У процесі аудиту розрахунків з бюджетом на ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» була обрана вибіркова перевірка найбільш суттєвих і ризикованих напрямів податкових зобов'язань. Такий підхід відповідає Міжнародним стандартам аудиту, які дозволяють оптимізувати зусилля аудитора шляхом концентрації уваги на ключових елементах.

До вибірки увійшли основні податкові напрямки, а саме: податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ), податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовий збір. Саме ці платежі мають найбільший обсяг у структурі бюджетних розрахунків підприємства, що зумовлює підвищену увагу до них з боку як аудитора, так і податкових органів.

При формуванні вибірки були застосовані такі критерії:

По-перше, відбір операцій, за якими суми нарахувань перевищують середньомісячний показник, дозволяє зосередитись на найбільш вагомих операціях, вплив яких на звітність є істотним.

По-друге, особлива увага приділяється випадкам, коли між нарахованими та фактично сплаченими сумами податків є значні відхилення. Це може свідчити про наявність ризиків затримки або помилок в обліку.

По-третє, аналіз підлягає документація, яка зазнавала неодноразового коригування — це сигнал про потенційну нестабільність чи неточність в облікових процесах.

Такий підхід забезпечує якісну оцінку податкової дисципліни підприємства, дозволяє виявити слабкі місця в системі обліку та підготувати виважені аудиторські висновки.

У ході проведення аудиту на ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» була реалізована серія процедур, спрямованих на всебічну перевірку точності обліку податкових зобов'язань та відповідності їх чинному законодавству. Зокрема, було проаналізовано правильність нарахування податків на підставі таких нормативних актів, як Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову

звітність», Податковий кодекс України та Бюджетний кодекс України. Це дозволило встановити законність та обґрунтованість здійснених операцій.

Наступним етапом аудиту стало зіставлення сум, що підлягають сплаті, з фактично здійсненими платежами. Для цього використовувались платіжні доручення, банківські виписки та звітність, сформована у програмному комплексі M.E.Doc. Така звірка дозволила перевірити своєчасність та повноту виконання податкових зобов'язань.

На прикладі таблиці 3.1 запропонуємо модель аудиту розрахунків з бюджетом.

Таблиця 3.1

Модель аудиту розрахунків з бюджетом

Мета аудиту розрахунків з бюджетом	Висловлення аудитором думки про те, чи відповідають ці розрахунки за всіма податками і зборами в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок їх нарахування та сплати до відповідних рівнів бюджету.
Завдання	– перевірка дотримання законів та інших підзаконних актів; – перевірка правильності визначення обсягу одержаного прибутку; – перевірка правильності визначення і своєчасності сплати податку на прибуток, відрахувань до соціальних фондів; – перевірка правильності розрахунку податкових зобов'язань з податку на додану вартість, акцизного збору.
Методи	Закони діалектичної логіки (закон переходу кількісних змін в якісні, закон єдності і боротьби протилежностей), а також закони формальної логіки (закон суперечності, закон тотожності).
Нормативно-правове забезпечення	Конституція України, Податковий, Господарський, Цивільний кодекси України, закони України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», нормативно-правові акти, що регулюють окремі види податків та зборів, Міжнародні стандарти контролю якості аудиту, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С) БО).
Процедури аудиту	Фактичні процедури аудиту; документальні процедури аудиту; спеціальні процедури аудиту; аналітичні процедури аудиту.
Стадії аудиту	Прийняття клієнта; планування аудиту; виконання аудиту; огляд та завершення; надання звіту замовнику.
Документальне оформлення аудиту	Робоча та підсумкова документація аудитора

Аудиторська розрахунків з бюджетом грунтується на чинних міжнародних і національних нормативах, практичних дослідженнях в сфері аудиту, діючих етичних та методичних принципів аудиту [9].

Особливу увагу приділено аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості з бюджетом, які відображені у балансі підприємства в рядках 1135 та 1620. Ці показники мають суттєве значення для оцінки фінансової стабільності підприємства, а також для виявлення можливих проблем з податковою дисципліною.

Додатково оцінювалася обґрунтованість податкових декларацій, які були подані до Державної податкової служби. Їхнє зіставлення з внутрішніми обліковими даними дало змогу встановити ступінь відповідності між зовнішньою та внутрішньою звітністю, що є ключовим моментом для формування незалежного аудиторського висновку.

На завершальному етапі було здійснено перевірку функціоналу програмного забезпечення M.E.Doc. Аудитор оцінив коректність шаблонів, механізми обчислення податків та автоматизовані розрахунки. Такий контроль спрямований на виявлення можливих технічних помилок, які можуть вплинути на точність формування податкової звітності.

Ці процедури в комплексі забезпечили всебічну оцінку ефективності податкового обліку на підприємстві та стали основою для подальших висновків аудиту.

Особливу увагу було приділено залишкам заборгованості з ПДВ та ПДФО, які не повністю були сплачені станом на кінець року. Було виявлено, що ПДВ у сумі понад 5 млн грн залишається несплаченим частково через відстрочки або перехідні залишки, що не порушують строків сплати, однак потребують пояснень у примітках до фінансової звітності [8].

Загалом аудит показав, що система обліку та внутрішнього контролю в ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» працює ефективно, хоча окремі процедурні моменти (зокрема обробка відшкодувань ПДВ) потребують уточнення.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ТА СИСТЕМИ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Оптимізація методики проведення аудиту розрахунків з бюджетом

За період існування України відбулося багато перетворень у нормативних актах, які регулюють сферу оподаткування. «Часті зміни ставок податків, внесення поправок до законів та нормативних актів, ускладнення (пов'язані з великими податками і зборами) стали передумовами для кардинальних змін у сфері оподаткування. Проте ці зміни не дали очікуваного ефекту через існування великої кількості документів, не об'єднаних в одне ціле. Новий Податковий кодекс покликаний був упорядкувати та спростити (певним чином) умови нарахування і сплати податків. Хоча й ця спроба не виявилася вдалою, оскільки більшість положень потребує доопрацювань чи навіть кардинальних змін» [7].

У сучасних умовах господарювання аудиторський процес потребує постійного оновлення та адаптації до змін, які відбуваються як у податковому законодавстві, так і в цифрових технологіях. Особливої ваги це набуває для підприємств із активною податковою політикою, таких як ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС», де динаміка бюджетних операцій за останній рік суттєво зросла. У таких умовах традиційні підходи до аудиту можуть виявитися недостатньо ефективними, а отже — виникає потреба у вдосконаленні методики перевірок.

По-перше, доцільно переглянути саму структуру вибірки для аудиту. Зазвичай у фокус потрапляють лише типові податки — ПДВ, ПДФО, податок на прибуток. Проте розширення переліку об'єктів до рідше використовуваних, таких як акцизи, рентні платежі, місцеві збори або навіть штрафи й пеня, дозволяє охопити більше потенційно ризикованих зон. Також важливо перевіряти операції, пов'язані з бюджетним відшкодуванням ПДВ, які за своєю природою містять високий рівень фіскального ризику.

По-друге, ефективність аудиту значно підвищується за рахунок глибшого аналітичного підходу. Так, доцільно системно проводити порівняльний аналіз за

податковими періодами — як в абсолютному, так і у відносному вимірі. Наприклад, різке зростання ПДФО або падіння ПДВ може сигналізувати як про зміну обсягу діяльності, так і про помилки в обліку. Аналітичні таблиці дозволяють виявити сезонність, статистичні відхилення, випадки невідповідності з середньогалузевими показниками.

Третій напрям — це документальна глибина. Недостатньо перевіряти лише наявність податкових декларацій; важливо оцінити їх зміст, взаємозв'язок з первинними документами, договорами, штатним розписом, політикою з нарахування заробітної плати. Документальний аудит має включати як зовнішні джерела (виписки банку, акти звірки з ДПС), так і внутрішні — журнали обліку, політики та посадові інструкції [14].

Четвертий вектор удосконалення — це цифровізація. Автоматизовані засоби, такі як ERP-системи або сервіси типу M.E.Doc, дозволяють не тільки пришвидшити процес збору документів, але й інтегрувати автоматичну звірку податкових зобов'язань з даними бухгалтерського обліку. Удосконалення аудиту вимагає не лише перевірки правильності використання таких систем, а й розробки шаблонів внутрішнього контролю, інтеграції облікових даних у режимі реального часу.

Таким чином, модернізована методика аудиту повинна базуватися на багаторівневому підході, який включає документальну глибину, аналітичну широту, розширення предмету перевірки та впровадження цифрових інструментів. Це дозволяє перетворити аудит із формальної процедури на реальний інструмент підвищення фінансової безпеки підприємства [12].

3.2. Автоматизація обліку та аудиторських процедур

У сучасних умовах цифрової трансформації бізнесу автоматизація бухгалтерського обліку та аудиторських процедур є не просто перевагою, а необхідністю. Це особливо актуально для підприємств, які мають активну податкову політику, як ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС», де значна частина фінансової інформації формується й обробляється в електронному вигляді.

Основним програмним засобом, який використовується на підприємстві, є система M.E.Doc. Вона дозволяє формувати податкові декларації, здійснювати електронний документообіг з ДПС, автоматично створювати платіжні доручення та архівувати всю звітність. Використання M.E.Doc значно зменшує ризики технічних помилок, сприяє оперативній перевірці коректності даних, а також зменшує часові та трудові витрати на рутинні облікові процедури.

В контексті аудиту автоматизація відкриває низку нових можливостей. Зокрема, аудитору стає доступним не лише фінансовий результат, а й логіка формування облікових показників: через інтегровані таблиці, цифрові журнали реєстрації, логи редагувань. Це дозволяє виявляти системні помилки, простежувати «історію» змін у даних та об’єктивно оцінювати якість облікової політики [11.

Перспективним напрямом є впровадження ERP-систем (наприклад, BAS ERP, SAP, Microsoft Dynamics), які дозволяють об'єднати бухгалтерію, податкову звітність, управлінський облік, контроль залишків та автоматичне формування внутрішніх регламентів. Застосування таких систем дозволяє забезпечити реальний час обліку й створити «прозоре середовище» для як внутрішнього, так і зовнішнього контролю.

Крім того, аудиторські компанії можуть використовувати інструменти автоматизованого аналізу — наприклад, аналіз журналів операцій через скрипти Excel, Python або Power BI, що дає змогу швидко і візуально виявляти відхилення та тренди. Такі технології значно підвищують ефективність аудиту, дозволяючи фокусуватись на суттєвих аспектах, замість перевірки рутинної інформації вручну [5].

Таким чином, автоматизація облікових і контрольних процесів є не лише технічним рішенням, а й частиною стратегічного управління фінансами на підприємстві. В умовах динамічного податкового середовища та посилення вимог до прозорості діяльності — це ключовий чинник забезпечення фінансової стабільності та довіри до звітності.

3.3. Підвищення ефективності внутрішнього контролю та нормативного забезпечення

Ефективна система внутрішнього контролю є основою фінансової надійності підприємства та гарантом своєчасного і повного виконання бюджетних зобов’язань. В умовах динамічних змін у законодавстві та постійного оновлення облікових підходів підприємства повинні не лише дотримуватись чинних вимог, а й випереджати можливі ризики, створюючи власні системи запобігання порушенням.

На прикладі ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» можна стверджувати, що поточна організація внутрішнього контролю є достатньою для стандартної діяльності. Однак на тлі зростання податкового навантаження та обсягів операцій виникає потреба в удосконаленні контрольних процедур. Насамперед ідеться про створення чітких регламентів та контрольних точок у процесі формування податкових зобов’язань. Наприклад, затвердження «переліку ключових документів» для перевірки перед поданням звітності дозволяє уникнути помилок.

Доцільним є також впровадження внутрішніх інструкцій щодо обліку ПДВ, податку на прибуток, ПДФО, з описом відповідальних осіб, строків виконання операцій, форм звірки. Такі інструкції повинні оновлюватись не рідше одного разу на півріччя, із обов’язковим інформуванням персоналу. Регулярне навчання бухгалтерів і внутрішніх аудиторів щодо змін у законодавстві сприяє зменшенню ймовірності штрафних санкцій.

Ще один важливий аспект — посилення взаємозв’язку між бухгалтерським обліком і внутрішнім аудитом. Внутрішні перевірки, що проводяться незалежним працівником або зовнішнім консультантом щоквартально, дозволяють оперативно виявляти неточності, переглядати облікову політику та адаптувати її до реальних умов діяльності [8].

Не менш важливим є нормативне забезпечення контролю: потрібно створити уніфіковані форми для реєстрації перевірок, журнали внутрішнього аудиту, акти звірок та шаблони внутрішніх звітів. Це не лише підвищує

прозорість системи контролю, але й забезпечує аудиторам повноту доказової бази при зовнішній перевірці.

У підсумку, підвищення ефективності внутрішнього контролю на підприємстві має бути системним процесом, що поєднує оновлення нормативної бази, автоматизацію рутинних функцій, посилення персональної відповідальності та інтеграцію з аналітикою. Усе це в комплексі створює умови для стабільної податкової дисципліни й фінансової безпеки.

ВИСНОВКИ

Першочергово слід усвідомити, що розрахунки з бюджетом являють собою фундаментальний елемент фінансової взаємодії підприємства з державою. Вони виступають не просто формальним обов'язком, а невід'ємною частиною фінансової дисципліни, яка визначає як стабільність самого підприємства, так і ефективність бюджетної системи загалом. В цей же час нормативно-правове забезпечення таких розрахунків створює чітку правову основу: воно визначає платників, строки сплати, форми обліку та відповідальність за порушення, що підсилює роль аудиту як інструмента контролю та прозорості.

У теоретичному плані аудит розрахунків з бюджетом виступає не лише процедурою перевірки — він є стратегічним механізмом, що сприяє зміцненню фінансової культури на підприємстві. Успішна організація аудиту вимагає чіткого формулювання завдань, дотримання принципів (незалежності, об'єктивності, достатності доказів, суттєвості, обачності) та застосування адекватних методів (документальної перевірки, аналітики, вибіркової перевірки тощо). Такий підхід забезпечує, що аудит не обмежується лише формальним виконанням, а реально впливає на управлінські рішення.

Практичний аналіз діяльності ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС» засвідчив, що підприємство демонструє значне зростання фінансових показників, що є свідченням динамічності та розвитку. Проте одночасно виявлені збільшення дебіторської заборгованості з бюджетом та наявність кредиторської заборгованості свідчать про потенційні ризики, пов'язані з обліком та своєчасністю розрахунків. Саме тут роль аудиту стає критичною, адже він має виявити джерела таких змін, оцінити внутрішній контроль та рекомендувати коригуючі заходи.

Організація обліку розрахунків на підприємстві з використанням програмного продукту M.E.Doc — це крок уперед. Автоматизація цього процесу підвищує оперативність, зменшує ризики технічних помилок та створює більш прозоре інформаційне середовище. Проте автоматизація сама по собі не гарантує

бездоганності: вона радше відкриває новий рівень вимог до контролю, аналітики та аудиту.

Аудиторські процедури, застосовані в перевірці підприємства, засвідчили, що вибіркова методика, чіткі критерії відбору (суми, відхилення, коригування) і документально-аналітичний підхід дозволяють зосередити увагу на найбільш ризикових ділянках. Це підвищує ефективність аудиту, робить його не рутинним заходом, а інструментом управління ризиками.

У завершенні слід підкреслити, що вдосконалення аудиту та системи обліку є необхідною відповіддю на виклики сучасного податкового середовища та цифрової трансформації. Розширення предмету аудиту, впровадження глибшої аналітики, розвиток автоматизації, посилення внутрішнього контролю і нормативного забезпечення — усі ці напрями в сукупності створюють умови для підвищення податкової дисципліни, зменшення фінансових ризиків та формування довгострокової фінансової стійкості підприємства. ТОВ «ЗАГОТСЕРВІС», враховуючи його динаміку, може використати результати аудиту не лише для звітності, а як основу стратегічного розвитку фінансової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254/96-ВР (зі змінами) // Офіц. веб-портал Президента України.

2. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI (станом на 2025 рік) // Офіц. веб-портал Верховної Ради України.

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

4. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII (редакція 2024) // Офіц. веб-портал Верховної Ради України.

5. Міжнародні стандарти аудиту (МСА), затверджені в Україні.

6. Міністерство фінансів України. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Київ : Мінфін України (станом на 2025 рік).

7. Буяк Г.Б., Методика та організація обліку й аудиту розрахунків з бюджетом. // Дипломна робота./ Західноукраїнський національний університет. – Т., 2022.- 65с.

8. Волчанська Л., Юшковський Д. Податковий аспект організації обліку та аудиту податку на додану вартість // Економіка та суспільство. — 2023. — № 5.

9. Міхєєв І.Д., Удосконалення обліку та контролю розрахунків з бюджетом за податками і платежами на підприємстві. // Дипломна робота./ Дніпровський державний аграрно-економічний університет. – Д., 2021.- 75с.

10. Пугаченко О. Б., Фоміна Т. В. Організація обліку розрахунків за податком на доходи фізичних осіб у закладах охорони здоров’я // Економіка та суспільство. — 2024. — № 64. — С. 147-158.

11. Починок Н. В. Взаємозалежність соціальних стандартів та інтелектуального капіталу підприємства. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської

інтеграції та сучасних викликів глобалізації : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2018. С. 267-269.

12. Фоміна Т. В. Методика аудиту розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість / Т. В. Фоміна // Інноваційні тенденції в праві та соціально-економічних відносинах : колективна монографія / за наук. ред. О. Кравченко, І. Маліновської. — Кропивницький ; Вроцлав : ЦІРоЛ, 2025. — С. 331-360.

13. «Аудит розрахунків з бюджетом за податками і платежами» // Збірник матеріалів конференції. — Київ : 2023. .

14. Чепела В. В. Облік розрахунків з бюджетом за податком на додану вартість (кваліфікаційна робота) / В. В. Чепела. — Київ : Держторг-економічний університет, 2024. — 55 с.